

Remiss-
utgåva

Regionalt trafikförsörjningsprogram Värmland 2026-2040

Innehåll

Vägen framåt för kollektivtrafiken i Värmland.....	3
Visionen Smart resande i Värmland.....	5
Beskrivning av utvecklingen till 2040	7
Sex fokusprocesser	9
Kollektivtrafikens roll i samband med kriser	10
Behov av infrastruktur	11
Mål	13

Vägen framåt för kollektivtrafiken i Värmland

Trafikförsörjningsprogrammet är ett strategiskt dokument och ett underlag när beslut ska fattas. Programmet ska vara vägledande för kommersiella aktörer och för att invånarna i Värmland ska få information om vilken kollektivtrafik som planeras och bedrivs med offentliga medel, samt framtida ambitioner och områden för utveckling.

I fokus för kollektivtrafikens väg framåt fortsätter det skiftet som inleddes med det förra trafikförsörjningsprogrammet – från att enbart fokusera på traditionell kollektivtrafik till att inkludera hållbart resande i en vidare bemärkelse. Ett skifte som grundar sig i insikten att de utmaningar regionen står inför kan inte enbart lösas med bättre kollektivtrafik. Ett större grepp om helheten, givetvis i samarbete med andra aktörer, måste tas för att det ska vara möjligt att resa hållbart i Värmland samt över länsgräns.

Kollektivtrafiken är ett verktyg för regional utveckling och en av flera pusselbitar för att nå visionen i Värmlandsstrategin. Trafikförsörjningsprogrammets mål och fokusområden är direkt kopplade till att bidra till Värmlandsstrategins mål. På hemsidan finns ett digitalt faktaunderlag bland annat kopplingen till Värmlandsstrategins insatsområden och förändringsnycklar tydliggörs.

Marknadsandel hållbart resande (kollektivtrafik, cykel, gång)

Mål 2030

- I Värmland ska andelen hållbara resor vara 35%.

Mål 2035

- I Värmland ska andelen hållbara resor vara 40%.

Mål 2040

- I Värmland ska andelen hållbara resor vara 45%.

Resenärsupplevelse

- Andelen invånare och resenärer som är nöjda med kollektivtrafiken.
- Andelen invånare och resenärer som tycker att det känns tryggt att resa med kollektivtrafiken.
- Andelen invånare och resenärer som tycker att det är enkelt att resa med kollektivtrafiken.

Miljö

- Andelen förnybart drivmedel för regionbuss, tätortstrafik (ej båtbus), regiontåg, servicelinjer och servicetrafik.

Tillgänglighet

- Kollektivtrafiken i Värmland utvecklas utifrån principen om universell utformning.
- Andel invånare och resenärer som upplever en hög respektive låg tillgänglighet till kollektivtrafiken.

För att nå målen behöver Region Värmland arbeta med:

Ta ansvar för helheten

Region Värmland ska vara en aktör som verkar för att människor ska göra hållbara val. Regionen behöver ta ansvar för helheten i det framväxande mobilitetssystemet, vilket innebär samordning och samarbete med olika aktörer.

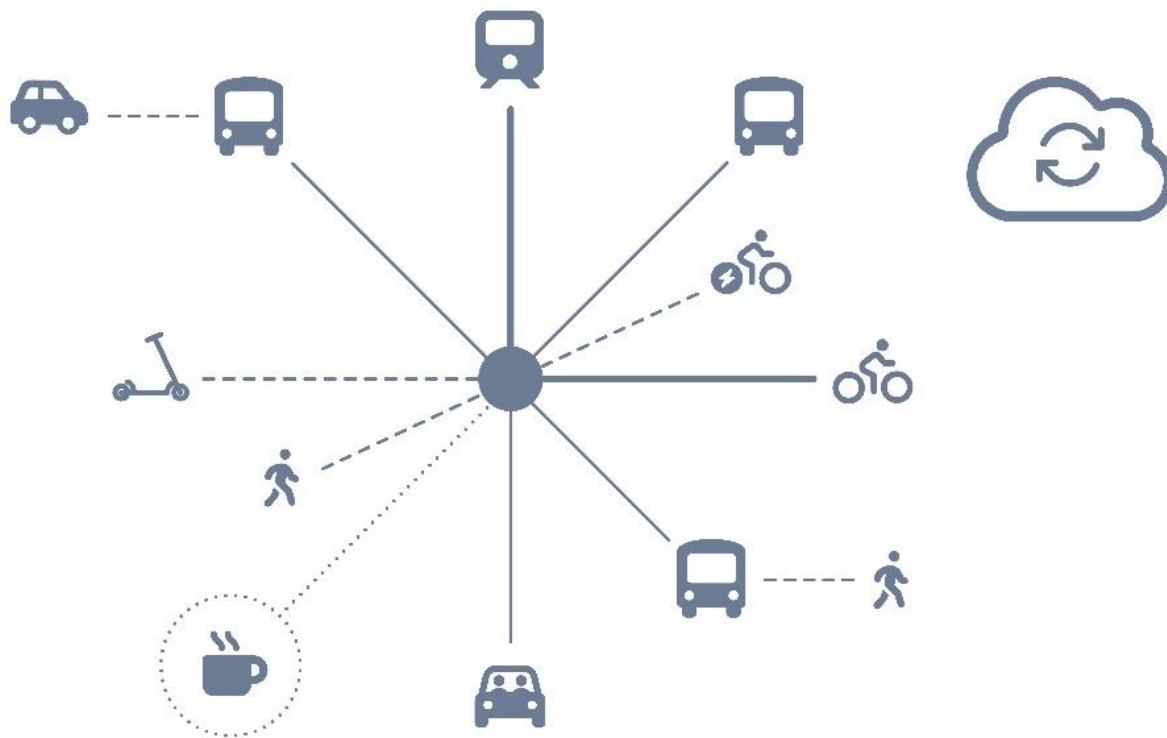
Påverka förutsättningarna

Region Värmland ska i den mån det går anpassa trafikutbud och produkter utifrån de behov som finns. Strävan att utveckla, förändra, förnya och prova nya tjänster och erbjudanden ska alltid vara en drivkraft.

Påverka beteendet

Region Värmland ska skapa motivation till förändring för ett ökat hållbart resande utifrån medborgarnas drivkrafter och påverka så att icke hållbara transporter upplevs som mindre attraktiva.

Illustration över identifierade utvecklings- och arbetsområden som ska öka marknadsandelen inom hållbart resande i Värmland.

Trafikförsörjningsprogrammet innehåller mål, vision och en kortfattad beskrivning av vad vi behöver fokusera på för att nå målen. I bilaga 1 finns det faktaunderlag som programmet bygger på.

Visionen Smart resande i Värmland

Visionen för kollektivtrafikens utveckling är Smart resande i Värmland. Region Värmland ska skapa förutsättningar för smart resande och bidra till en levande region. Smart står för: bekvämt, resurseffektivt, attraktivt, hållbart, enkelt, tillförlitligt och tillgängligt.

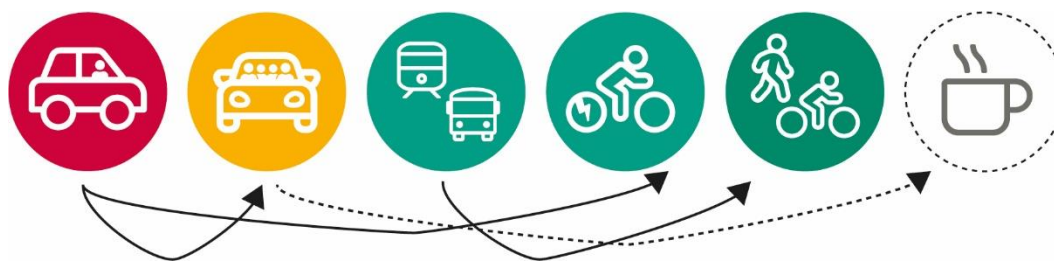
Utvecklingen av mobilitet ska alltid ske utifrån invånarnas förutsättningar, behov, beteenden och förväntningar. Smart innebär också att Region Värmland ska vara kreativ samt utmana för att hitta nya tjänster och lösningar för att möta invånarnas transportbehov.

Hållbara persontransporter

Den traditionella kollektivtrafiken kommer fortfarande vara en central del, men med det breddade uppdraget blir även samordningen med andra hållbara transportslag så som cykel, gång, samnyttjande av bil och bil till kollektivtrafiken viktiga områden. Region Värmlands uppdrag ska alltså inkludera alla hållbara persontransporter. Parallellt ska vi även tillsammans med andra delar av organisationen verka för att främja resfria möten och fortsätta arbetet med optimering av fordon och fossilfria bränslen i kollektivtrafiken.

Trafikupplägg

Ambitionen är att den linjelagda kollektivtrafiken koncentreras till de stråk där det finns ett stort resandeunderlag och goda förutsättningar att konkurrera med bilen. I området runt Karlstad har trafiken utökats mer än i övriga länet till följd av att det är i det området som antalet invånare och resor ökat mest. I de starka stråken finns det en tät trafik över större delen av dygnet. Regional trafik i starka stråk kombineras med flexibla lösningar utanför de starka stråken som ger en god tillgänglighet i hela länet och på landsbygden.

Bilden visar en förflyttning från att resa ensam i bil till en mer hållbar resa, eller en resa som uteblir (kaffekoppen).

Kostnadseffektiv trafik

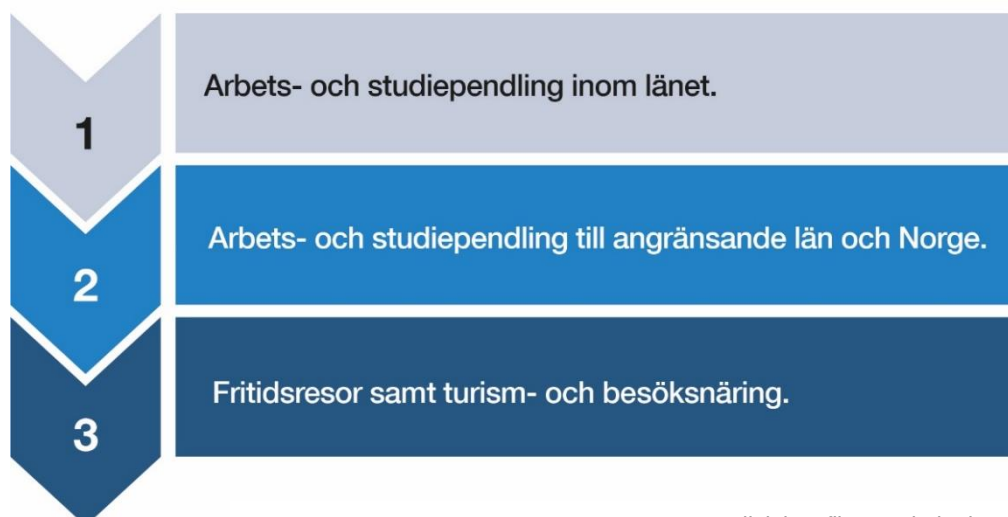
Kostnaderna för kollektivtrafiken ökar årligen i Sverige. Dels på grund av kostnadsindex för befintlig trafik, dels på grund av teknikutveckling samt satsningar på utvecklad eller ny trafik. Det sker därför en ständig översyn av trafiken för att se vad som kan effektiviseras.

För att bibehålla ett långsiktigt stabilt trafiksystem är den ekonomiska långsiktigheten betydelsefull. För att bibehålla en långsiktig ekonomisk hållbarhet är det viktigt att ha med sig det perspektivet hela vägen i arbetet. Här ingår en bred palett med exempelvis fordonskrav, trafikupplägg, insatser för ökad framkomlighet i kombination med ny teknik och lösningar. Med fördel kan fler branschgemensamma lösningar sökas och tillämpas för ökad kostnadseffektivitet.

Kortsiktigt kan det av ekonomiska skäl finnas behov av justeringar som inte går i linje med de långsiktiga målen, det behöver dock inte innebära att det långsiktiga målet ändras. I och med kollektivtrafikens samhällsnyttor, så som att skapa bättre tillgänglighet, vidgade arbetsmarknader och minskad klimatpåverkan, ska kollektivtrafiken dock inte enbart ses som en kostnad utan som en investering i den regionala utvecklingen.

Kollektivtrafikens prioriteringsinriktning

I prioriteringen mellan olika resebehov är det primära målet att erbjuda möjlighet till god arbets- och studiependling inom hela regionen, anpassat utifrån lokala behov. Därefter följer resande för arbete och studier till angränsande län och Norge. För att kollektivtrafiken ska vara ett attraktivt alternativ för alla typer av resor behöver även andra typer av resor fungera, exempelvis fritidsresor samt resor för turism- och besöksnäring.

Kollektivtrafikens prioriteringsinriktning.

Beskrivning av utvecklingen till 2040

Region Värmland behöver fortsätta det påbörjade arbetet med att ta ansvar för helheten i det framväxande mobilitetssystemet. Detta trafikförsörjningsprogram fokuserar därför på att göra resandet i Värmland smartare, vilket innebär att resorna ska vara bekväma, resurseffektiva, attraktiva, hållbara, enkla, tillförlitliga och tillgängliga. Nedan beskrivs områden som är viktigt att arbeta med för att ta ett helhetsansvar.

Flexibel mobilitet

2040 har trafiken utvecklats med utgångspunkt i flexibel mobilitet. Det innebär att flera olika trafikslag och olika typer av service och digitala system samverkar för att erbjuda ett mer flexibelt och hållbart resande. Utanför de starka stråken utvecklas resandet med en anropsstyrd och dynamisk trafik som kan bokas med kort framförhållning för resa till närmaste knutpunkt i kollektivtrafiken. Kompletterat med andra mobilitetslösningar innebär det att fler invånare i länet får tillgång till någon form av kollektivtrafik.

Starka stråk

2040 utgörs stommen i den regionala trafiken fortsatt av tåg och busstrafik i starka stråk där det finns ett stort resandeunderlag och goda förutsättningar att konkurrera med bilen. Planeringsmässigt hanteras tåg- och busstrafik som en helhet, vilket innebär att de på vissa sträckor utesluter varandra och på andra kompletterar varandra. I Värmland finns både

starka regionala stråk mellan kommunhuvudorterna och Karlstad samt interregionala stråk mot framförallt Göteborg, Örebro och Norge. När det i framtiden finns nya järnvägssträckningar mot Oslo och Stockholm kommer de starka regionala stråken vara viktiga för att skapa en tillgänglighet till interregionala tåg i den sträckningen.

Tätortstrafik

Även i tätortstrafiken (i synnerhet i Karlstad) är det av betydelse att arbeta med starka stråk i den linjelagda trafiken för att möjliggöra en hög turtäthet en stor del av dygnet som möjliggör både arbets- och studiependling samt övrigt resande på fritiden. Detta kombineras med nya lösningar som dynamisk trafik. Samtidigt är det viktigt att anpassa även tätortstrafikens struktur efter de resandebehov som finns på den aktuella orten.

Kommersiell kollektivtrafik

Möjligheten att bedriva traditionell regional kollektivtrafik på kommersiell grund bedöms vara begränsad. Däremot finns kommersiell interregional och internationell kollektivtrafik med tåg och buss. Region Värmland strävar efter att så långt som möjligt planera den regionala kollektivtrafiken för att fungera i symbios med den kommersiella kollektivtrafiken.

Servicetrafik

Servicetrafiken är samlingsnamnet för färdtjänst, riksfärdtjänst och sjukresor. Region Värmland svarar på kommunernas uppdrag för färdtjänsten i länet och ansvarar för att planera, upphandla, organisera och administrera beställningscentral och trafik. I uppdraget ingår även ett regionalt regelverk som reglerar finansiering och prissättning mot kund. Servicetrafiken är en del i det samlade trafiksystemet och ingår även i den dynamiska trafiken i samverkan med övriga trafikslag.

Skoltrafik

Skoltrafiken planeras i nära samverkan med kommunerna och riktar sig till grundskoleelever. Skoltrafiken är en del i det samlade trafiksystemet och ingår även i den dynamiska trafiken i samverkan med övriga trafikslag.

Universell utformning

En tillgänglig kollektivtrafik uppnås inte genom enskilda åtgärder för särskilda behov, utan är en kvalitetsfråga som tillför mervärden i kollektivtrafiken i sin helhet. Produkter, miljöer, program och tjänster ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Därför arbetar Region Värmland enligt principen om universell utformning.

Sex fokusprocesser

Sex viktiga processer som Region Värmland behöver arbeta med och fokusera på inom programperioden för trafikförsörjningsprogrammet har identifierats:

IT, teknik och digitalisering

Teknik och IT är inte längre enbart stödprocesser – de är motorer för utveckling. För att skapa en kollektivtrafik som är smart, hållbar och tillgänglig för alla behöver vi använda tekniken strategiskt: för att öka flexibiliteten, möta resenärernas förväntningar, skapa synergier med andra mobilitetslösningar och fatta bättre beslut i realtid. Framtidens kollektivtrafik är uppkopplad, integrerad, anpassningsbar och datadriven – och tekniken är nyckeln för att ta oss dit.

För att möta resenärerna och invånarna i Värmland och kunna erbjuda relevanta, tillgängliga och effektiva tjänster är den digitala utvecklingen en av grundpelarna i kollektivtrafikens framtid. Teknik och digitalisering möjliggör en kollektivtrafik som är mer behovsstyrd, mer effektiv, mer inkluderande och som lättare kan anpassas över tiden.

Utveckling av affärs- och kundmodeller

I utveckling av affärs- och kundmodeller ingår bland annat en översyn av produktutbud, prissättning och betalningsmetoder för att främja hållbart resande, samt att se över avtalsmodeller med kommunerna och andra aktörer för att möjliggöra nya affärsmodeller. Ett

enkelt system för köp av biljetter samt ett anpassat produktutbud, bidrar till ett ökat hållbart resande.

Utveckling av mobilitet och tjänster

Utvecklingen av kollektivtrafiken i Värmland fokuserar på flexibel mobilitet och samverkan mellan olika trafikslag och digitala system. Målet är att främja hållbart resande genom att testa nya lösningar tillsammans med kommuner, kommersiella aktörer och andra samarbetspartners.

Utveckling av trafiksystemet

Fokus i arbetet med framtidens trafiksystem är att skapa synergier med samtliga trafikslag för en helhetslösning som även tar hänsyn till kommersiell trafik och nya mobilitetslösningar. För att nå dit är det viktigt att integrera samtliga fordonsresurser, både inom och utanför kollektivtrafikens fordonspool, i ett sammanhållet trafiksystem.

En del i att det ska vara möjligt att utveckla trafiken så som beskrivs ovan är att hitta avtalsmodeller med bland annat trafikföretag och kommuner som medger sådana lösningar och ett flexibelt arbetssätt.

Samverkan

Region Värmlands roll som ansvarig för helheten i det framväxande mobilitetssystemet innebär ett ansvar för att de olika delarna och aktörerna samverkar. Därmed kommer systemet att fungera smidigt och bidra till en bra helhetsupplevelse för invånarna. En del i arbetet ligger i att utforma modeller för samverkan med aktörer under genomförande av programmet. Där det finns behov kommer Region Värmland fortsätta arbetet med att ta fram mer detaljerade planer för kollektivtrafikens utveckling tillsammans med berörda kommuner.

Social hållbarhet

Kollektivtrafiken främjar social hållbarhet genom att stödja integration, stadsutveckling, jämlikhet och barns välbefinnande. Möjliga åtgärder inkluderar tillgänglighet, informationssystem och ökad trygghet i trafiksystemet. Förare och ombordpersonal har en avgörande roll för tryggheten ombord. Omvänt har resenärerna en stor påverkan på förarnas arbetsmiljö. Region Värmland verkar för att förarna har en god arbetsmiljö och trygga anställningsvillkor.

Kollektivtrafiken bidrar till socialt hållbar utveckling genom att invånare når viktiga målpunkter i vardagen. Region Värmland utvecklar även nya mobilitetslösningar som täcker in fler behov än kollektivtrafiken traditionellt haft möjlighet att tillgodose. Goda effekter av några mobilitetslösningar vi vill lyfta lite extra är att:

- Ungdomar självständigt tar sig till fritidsaktiviteter på eftermiddagar och kvällar.
- Kollektivtrafikmöjligheter ges för personer som bor på landsbygden där det i vanliga fall inte går kollektivtrafik.
- Hemmasittare tar sig ut i samhället.

Tjänsterna X-linjen och Mixtrafik är viktiga för att nå dessa effekter.

Kollektivtrafikens roll i samband med kriser

De senaste åren har osäkerheten ökat och det har blivit tydligt hur viktigt det är att arbeta med robusthet i samhällsviktiga verksamheter. För kollektivtrafiken pågår ett kontinuerligt arbete för att så långt som möjligt säkerställa att trafiken går att bedriva även i händelse av större kriser. Det arbetet sker dock separat från trafikförsörjningsprogrammet, som ger en inriktning för hur kollektivtrafiken ska utvecklas i ett normalläge.

I den dagliga verksamheten inträffar allt från mindre incidenter till större händelser. Vid sådana händelser finns tydliga rutiner för hur de ska hanteras, vilket beskrivs i kollektivtrafikens kontinuitetsplan och krisplan. Det pågår ett arbete med att ta fram en kris- och krigsplan för regionen som helhet som kommer aktiveras vid händelse av större dignitet.

Behov av infrastruktur

Ansvar för kollektivtrafikens infrastruktur är en gemensam angelägenhet för staten genom Trafikverket, Region Värmland och kommunerna. Behov finns inom flera infrastrukturuområden: järnväg, framkomlighetsåtgärder för buss i och utanför tätort, hållplatser, bytespunkter och stationer, förbättrade förutsättningar för cykling och även digital infrastruktur. Några förväntade effekter av förbättringar inom respektive område är:

Hållplatsåtgärder: Välskötta och trygga hållplatser marknadsför kollektivtrafiken på ett positivt sätt och stärker varumärket för befintliga och nya potentiella resenärer. Genom att förbättra hållplatsernas tillgänglighet förbättras också möjligheten att resa med kollektivtrafiken för olika grupper.

Framkomlighetsåtgärder för buss: Förbättrad punktlighet och kortare restid ökar kollektivtrafikens konkurrenskraft och människors benägenhet att åka kollektivt.

Förbättrad kapacitet och standardhöjning av järnväg: Höjda hastigheter, kortare restid och mer attraktiv tågtrafik ökar kollektivtrafikens konkurrenskraft och människors benägenhet att åka kollektivt.

Cykelåtgärder: Fler cykel- och kombinationsresor, samt bättre folkhälsa genom fysiskt aktiva transporter. Genom en medveten satsning på gång och cykelbanor till kollektivtrafikens hållplatser och bytespunkter ökar tillgängligheten.

Digitalisering: Ett breddat utbud av digital infrastruktur som ökar kollektivtrafikens attraktivitet och koppling till andra transportslag.

Kommundialog: Kommunerna ansvarar för kollektivtrafikens infrastruktur på kommunalt vägnät. En nära dialog med kommunerna bidrar till att ta ett helhetsgrepp och få de hållbara trafikslagen att fungera tillsammans och stödja varandra.

Viktiga infrastrukturåtgärder inom olika områden.

Mål

Det övergripande målet för den allmänna kollektivtrafiken i Värmland är att det hållbara resandet ska få en ökad marknadsandel av de regionala persontransporterna. Mål inom nöjdhet, trygghet, enkelhet att resa, förnybart drivmedel och tillgänglighet bidrar till detta. I bilaga 1, kapitel 4, redovisas bakgrundsinformation för mål och indikatorer.

Nedan presenteras målen och utgångsläge 2024:

Marknadsandel hållbart resande					
	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Mål 2035	2040	Källa
Marknadsandel hållbart resande	30%	35%	40%	45%	Kollektivtrafikbarometern

Marknadsandel för hållbart resande definieras som hur stor andel av resorna inom Värmland som genomförs med kollektivtrafik (inklusive taxi), cykel eller gång jämfört med motorburna fordon som bil, moped eller motorcykel (både som förare och passagerare).

Mål andel förnybart drivmedel			
Indikator	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Källa
Andel förnybart drivmedel – Regionbuss (XX% av km)	96% (regionbuss samt tätortstrafik Arvika, Kristinehamn, Säffle)	100%	Fordonsdatabas
Andel förnybart drivmedel – Tätortstrafik (ej Båtbuss) (XX% av km)	100% (Tätortstrafik Karlstad)	100%	Fordonsdatabas
Andel förnybart drivmedel – Servicelinjer och Servicetrafik (XX% av km)	31%	Öka årligen	Fordonsdatabas
Andel förnybart drivmedel – Regiontåg (XX% av km)	68%	70%	Fordonsdatabas

Försättningsarna att använda förnybara drivmedel skiljer sig åt mellan kollektivtrafikens olika trafikslag. Detta avgörs av tillgång på förnybart drivmedel för de olika trafikslagen och inom regionen, om det finns förnybart drivmedel framtaget för fordonstypen samt vilka fordon som används. Mål inom förnybart drivmedel följer regionens miljöplan och redovisas per trafikslag.

Mål nöjdhet kollektivtrafik			
Indikator	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Källa
Nöjdhet – Resenärer	67%	75%	Kollektivtrafikbarometern
Nöjdhet – Invånare	56%	65%	Kollektivtrafikbarometern

Hur nöjda regionens invånare är med kollektivtrafiken utgår ifrån ett antal olika faktorer men vi vet att följande är viktigt: Kollektivtrafiken ska vara enkel och prisvärd, resenären ska spara tid på att resa kollektivt, avgångstiderna ska passa och byten mellan fordon ska gå smidigt.

Mål tillgänglighet			
Indikator	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Källa
• Upplevd tillgänglighet • Avgångstider • Resenärer	64%	70%	Kollektivtrafikbarometern
• Upplevd tillgänglighet • Avgångstider • Invånare	44%	50%	Kollektivtrafikbarometern
• Upplevd tillgänglighet • PAC (Perceived Accessibility Scale)	• 79% upplever tillgänglighet. • 10% upplever inte tillgänglighet.	> 2024 < 2024	Kollektivtrafikbarometern
Andel av utpekade linjer och hållplatser som ska vara tillgänglighetsanpassade för personer med funktionsnedsättning, se Bilaga 2.	–	-80% av utpekade hållplatser	Egen uppföljning

Kollektivtrafikens tillgänglighet kan övergripande delas in i tre delar; grundläggande tillgänglighet till resande och kollektivtrafiksystemet som helhet, geografisk tillgänglighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. PAC är ett samlat mått för hur man upplever tillgängligheten till transportmöjligheter, här mäter vi både hur många som upplever tillgänglighet och som inte upplever tillgänglighet. Detta ger möjlighet att följa hur den upplevda tillgängligheten utvecklas över tid. Samtliga trafikslag ska erbjuda fordon som är anpassade för personer med funktionsnedsättning. I trafik som bokas inför resa kan det vara en kombination av anpassade och icke-anpassade fordon. Vid behov ska dock anpassade fordon användas.

Det är inte alla tillgänglighetsaspekter som går att mäta, eftersom mänsklig mångfald medför en bredd av tillgänglighetsbehov. Region Värmland har ett samverkansavtal med pensionärsorganisationerna och med funktionsrätt Värmland. Inom ramen för den samverkan sker en kontinuerlig dialog för att förbättra tillgängligheten till kollektivtrafiken, även utanför de mätbara målen.

Mål trygghet			
Indikator	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Källa
Trygghet – Resenärer	79%	90%	Kollektivtrafikbarometern
Trygghet – Invånare	72%	80%	Kollektivtrafikbarometern

I begreppet trygghet ingår hur tryggt eller otryggt regionens invånare upplever att det är att resa med kollektivtrafiken. En trygghet kan vara att påstigning på fordonet och att hinna hitta en sittplats kan utföras i resenärens tempo eller att resenären hinner med sitt byte. Att resan är förutsägbar skapar även det trygghet, exempelvis att avgång och ankomst sker enligt tidtabell, och att information om förändringar är tillgängligt.

Mål enkelhet att resa			
Indikator	Indikatornivå 2024	Mål 2030	Källa
Enkelt att resa – Resenärer	79%	85%	Kollektivtrafikbarometern
Enkelt att resa – Invånare	59%	65%	Kollektivtrafikbarometern

I begreppet enkelhet ingår hur kollektivtrafikresenären upplever information, resan och biljettköp i samband med sin resa i kollektivtrafiken, alltså hur enkelt det är att resa med kollektivtrafiken i Värmland.

Mål kostnadseffektivitet
Kollektivtrafiken ska verka för en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling

För att bibehålla ett långsiktigt stabilt trafiksysteem är den ekonomiska långsiktigheten betydelsefull. För att bibehålla en långsiktig ekonomisk hållbarhet är det viktigt att ha med sig det perspektivet hela vägen i arbetet. Här ingår en bred palett med exempelvis fordonskrav, trafikupplägg, insatser för ökad framkomlighet i kombination med ny teknik och lösningar. Med fördel kan fler branschgemensamma lösningar sökas och tillämpas för ökad kostnadseffektivitet.

